

Jag vill också vara med!

Handbok för delaktighetsfrämjande
processnätverk i arbete med barn och unga

Jag vill också vara med!

Handbok för delaktighetsfrämjande
processnätverk i arbete med barn och unga

Ilona Fagerström & Nina Östman

Jag vill också vara med

– Handbok för delaktighetsfrämjande processnätverk i arbete med barn och unga

FSKC Rapporter 1/2019

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området &

Mathilda Wrede-institutet

Illustrationer: Sara Östman

Tryck: Oy Nord Print Ab, Helsingfors 2019

Publikationen finns som pdf på FSKC:s webbplats: www.fskc.fi

Helsingfors 2019

ISBN 978-952-7078-25-9 (HTF)

ISBN 978-952-7078-26-6 (PDF)

Innehåll

Innehåll	3
Till läsaren	5
Inledning	6
Handbokens uppbyggnad	8
Tema 1: Barn och unga som medborgare	11
Tema 2: Barn och unga som aktörer	15
Tema 3: Känsla av sammanhang	19
Tema 4: Relationer, makt och positioner	23
Tema 5: Verksamhetskultur	27
Slutord	32
Litteratur	33
Arbetsredskap och annat nyttigt	35
Bilagor	36

TILL LÄSAREN,

Den handbok för nätverksarbete du nu håller i din hand är en del av det utvecklingsarbete som gjorts för främjandet av barns och ungas delaktighet inom ramarna för LAPE-projektet. Tanken är att du som läser den här boken, på egen hand ska kunna planera och genomföra ett eget nätverk, till exempel tillsammans med ditt arbetsteam. Barns och ungas delaktighet i sina egna serviceprocesser tenderar vara något som vi vuxna tar för givet. Det är lätt att tänka: ”vi gör ju redan det här”. När vi lyssnar på barn och unga så framgår ändå att så inte alltid är fallet. Genom den här handboken vill vi bidra med en verksamhetsmodell som kan stöda professionella att utveckla sitt delaktighetskunnande.

Med avstamp i forskningsbaserad kunskap och funktionella modeller, har vi arbetat fram ett koncept som är tänkt att fungera både som en reflektiv fristad, men också som en utvecklande utmaning i utvecklande av den egna professionaliteten. Den nätverksstruktur som presenteras i handboken baserar sig på forskning samt professionellas reflektioner kring delaktighet och nätverksarbete. Vi ser att ett delaktighetsfrämjande arbete, förutom en god baskunskap, kräver en fortgående kompetensutveckling för att motsvara föränderliga behov. Delaktighet måste skapas och förhandlas i varje enskild situation. Det är viktigt att vi lär oss tänka på delaktighet som ett närmandesätt och inte som ett måste eller en metod.

Varje tema i handboken behandlar en av delaktighetens dimensioner som framstår relevanta i forskning om delaktighet och som beskrivits av de professionella som deltagit i nätverksarbetet. Grunden för allt delaktighetsfrämjande arbete är att vuxna förmår inta ett barnperspektiv och betrakta barn som aktörer.

Vi hoppas att du får inspiration och glädje av handboken!

Helsingfors, december 2018

Ilona & Nina

INLEDNING

Barns och ungas delaktighet är en lagstadgad rättighet och därmed även en professionell skyldighet. Rätten till delaktighet i ärenden som rör dem själva för personer under 18 år fastställs i FN:s barnkonvention, vilken även Finland förbundit sig till 1991. Vikten av barns och ungas delaktighet tryggas vidare i flera olika finländska lagar, bl.a. i socialvårdslagen och barnskyddslagen.

När barn och unga görs delaktiga så ger arbetet ett bättre resultat mot en önskad förändring. Genom att lyssna till barns åsikter och inkludera dem i frågor som rör dem själva går barnen från att vara passiva mottagare till aktörer, något som stöder barn att lära sig fatta beslut, argumentera och vara aktiva medborgare. Att känna sig delaktig kan upplevas som stärkande för utsatta barn eller unga som upplevt svåra och traumatiserande händelser.

Denna nätverksmodell tar fasta på den professionellas centrala roll i mötet med barn och unga. En av grundtankarna med denna modell är att det är i mötet mellan professionell och barn eller ungdom som den faktiska delaktigheten möjliggörs och utförs i praktiken.

När vi utvecklat den här nätverksmodellen har vi tagit inspiration av Harry Shiers modell för delaktighet. Shiers modell beskriver den enskilda professionellas öppningar och möjligheter jämte skyldigheter i möjliggörandet och förverkligandet av barns och ungas delaktighet. Modellen beskriver fem olika nivåer av delaktighet, där nivå 5 beskriver den högsta delaktighetsgraden och nivå 1 den lägsta.

Med öppningar avses den enskilda professionellas villighet och motivation att göra barn delaktiga i arbetet. Möjligheter i sin tur syftar till organisatoriska förhållanden som möjliggör att den professionella kan arbeta på ett sätt som gör barn och unga delaktiga. Skyldigheter syftar till regler, lagtexter och direktiv på nationell- eller organisationsnivå. Shiers modell lyfter fram två aspekter som är viktiga att minnas i diskussionen om delaktighet. För det första, barns och ungas delaktighet förverkligas på så väl gräsrotsnivå av enskilda professionella som på organisations- och myndighetsnivå. För det andra, en enskild professionell eller organisation befinner sig troligen på flera nivåer i modellen samtidigt.

I utarbetandet av den nätverksmodell som beskrivs i den här handboken har vi använt Shiers modell som ett teoretiskt perspektiv. Även om ingen modell kan sägas vara heltäckande, innefattar den många kritiska frågor som kan vara bra att ställa när man funderar på barns och ungas delaktighet. I det avseendet fungerar den även bra som diskussionsunderlag och som stöd för självutvärdering i och med att enskilda professionella och arbetsteam enkelt kan placera sig

själva i modellen i enskilda fall eller frågor. Vi ser att modellen kan fungera som en referenspunkt att återgå till under nätverksträffarna. Den kan hjälpa professionella att sätta fingret på vad som redan görs men även ge en indikation om vad som kunde utvecklas.

VÄGAR TILL DELAKTIGHET

	Öppningar	Möjligheter	Skyldigheter
Nivå 5	Är jag som vuxen beredd att dela inflytande och ansvar med barn?	Finns ett förfarande som möjliggör för barn och vuxna att dela inflytande och ansvar över beslut?	Är det ett policykrav att barn och vuxna delar inflytande och ansvar över beslut?
Nivå 4	Är jag beredd att låta barn delta i mina beslutsfattande processer?	Finns ett förfarande som möjliggör för barn att delta i beslutsfattande processer?	Är det ett policykrav att barn ska vara involverade i beslutsfattande processer?
Nivå 3	Är jag beredd att beakta barns åsikter och synpunkter?	Möjliggör den beslutsfattande processen att barns åsikter och synpunkter beaktas?	Är det ett policykrav att barns åsikter ska vara involverade i beslutsfattande processer?
Nivå 2	Är jag beredd att stödja barn att uttrycka sina åsikter och synpunkter?	Har jag tillgång till olika aktiviteter och metoder som stödjer barn att uttrycka åsikter och synpunkter?	Är det ett policykrav att barn ska ges stöd i att uttrycka sina åsikter och sina synpunkter?
Nivå 1	Börja här: Är jag beredd att lyssna på barn?	Arbetar jag på ett sätt som möjliggör att barn blir lyssnade till?	Är det ett policykrav att barn ska bli lyssnade till?

Shiers modell för delaktighet (Shier 2001 i Hyvönen och Alexandersson 2014; 35)

HANDBOKENS UPPBYGGNAD

Varje kapitel i boken är byggt kring en av delaktighetens dimensioner som presenterades på sidan 5. Detta är våra rekommendationer för processnätverkets uppbyggnad, men låt inte dessa hindra er om ni kommer på annat innehåll att fylla nätverksträffarna med t.ex. att bjuda in en sakkunnig som bidrar med kunskap om delaktighet och erfarenhetsexpertis. Det är tänkt att varje tema utgör en nätverksträff. Vår modell bygger på fem eller sex stycken nätverksträffar. Träffarnas antal och intervall kan givetvis varieras efter behov och möjlighet.

Eftersom vi tror att kompetensutveckling är en process som behöver tid, rekommenderar vi att ett tillräckligt stort antal träffar planeras in. Detta är för att det ska finnas tillräckligt med tid att reflektera och diskutera kring de olika tematiska helheterna som stöd för den individuella kompetensutvecklingen hos deltagarna. Att hålla träffarna med tätare intervall håller igång den egna och gruppens tankeprocesser. Kapitlen är uppbyggda så att teman bygger på varandra, men de kan göras även i annan ordning. Handboken har även fått inspiration av Praktik & Teori gruppen utvecklad av Heidi Muurinen och Aino Kääriäinen.

Olika delaktighetsmodeller

I den här handboken beskriver vi delaktighet som indelad i fem olika dimensioner. Vi har valt att utveckla de här dimensionerna som ett sätt att förstå delaktighet.

Forskare och utvecklare har skapat olika modeller för att utveckla och förstå delaktighet, t.ex. BUD-cirkelmodell (Hyvönen & Alexandersson 2014) och subjektpositionsmodellen (Pekkarinen 2010).

Vår modell är ett bland många sätt att närma sig barns och ungas delaktighet.

Nätverksträffarnas uppbyggnad

Inled med en orienterande träff med diskussion om nätverksprocessen och egna förväntningar. Fyll även i självutvärderingsblanketten (bilaga 1). Alternativt kan ni hålla en längre träff som kombinerar orienterande träff 1 och tema 1.

Tema 1-5: Börja varje träff med reflektion (ca 20-40 min) om föregående tema och om uppgifter ni gjort mellan träffarna. Vilka tankar väcktes? Varje tema inleds med en kort introduktion som ni kan läsa individuellt var för sig. Efter det följer gemensam reflektion kring temat. Uppgifterna fungerar som stöd för reflektion samt bearbetning av temat.

Uppgift 1 – kräver inga förberedelser, kan göras i grupp

Uppgift 2 – kan göras individuellt eller i grupp, kan kräva förberedelser

Uppgift 3 – fördjupande uppgift i temat

Boka lite extra tid för en gemensam utvärderingsdiskussion vid sista träffen och fyll i utvärderingsblanketten (bilaga 2). Ni kan också titta igenom de ifyllda självutvärderingsblanketterna.

Gör detta innan ni sätter igång med processnätverket:

✓ **Skapa deltagarlista inför processnätverket.**

Det är bra att gruppen är tillräckligt stor så att ni kan hålla träffarna om någon blir borta, samtidigt är det bra att den inte är för stor så att gruppen blir trygg och alla har möjlighet att delta i diskussionen. Optimalt vore 8–12 deltagare.

✓ **Boka en första träff med deltagarna**

Ni kan ordna en skild förberedelseträff eller boka en timme extra tid vid första träffen.

✓ **Boka in fem stycken nätverksträffar med 2–3 veckors mellanrum**

Vi har märkt att kortare mellanrum mellan träffarna inverkar positivt på grupprocessen och diskussionerna hålls bättre i minnet när man träffas lite oftare, ändå så att man hinner bearbeta temat och göra uppgifter under gångerna. Passlig tid för varje träff är 2–3 timmar. Kom ihåg att boka utrymme till er.

✓ **Välj koordinator eller ansvarsperson för nätverket**

Beslut vem eller vilka som koordinerar nätverket. Det vore bra om någon har en uppfattning om processen som helhet och att det finns någon som ansvarar över förberedelserna inför varje gång. Den som ansvarar över förberedelserna kollar igenom temat för följande gång eller speciellt dess uppgifter. Vissa uppgifter kräver tillgång till dator och internet eller annat material.

✓ **Skapa gemensamma överenskommelser inför nätverksarbetet**

För en lyckad upplevelse av processnätverket rekommenderar vi att satsa på att skapa god stämning. Respekt och tillit är sådana grundprinciper som alla behöver binda sig till. Fundera på vilka saker är sådana som ska hållas innanför gruppen och vilka saker kan delas med individer utanför gruppen. Respektera varandras tid och kom i tid på plats! Kanske det inte skadar med lite kaffe och tilltugg vid träffarna?

✓ **Alla bidrar till ett lyckat processnätverk**

För att processen ska vara lyckad som helhet kom ihåg att varje deltagares insats är viktig. Ju mera man ger själv till processen desto mera får man ut av den. Det viktigaste är den gemensamma reflektionen i grupp.

✓ **Utvärdering**

Ni kan fylla i självutvärderingsblanketten (bilaga 1) innan första träffen eller i början av den första träffen och utvärderingsblanketten (bilaga 2) i slutet av sista träffen. På detta sätt kan ni utvärdera er egen eller gruppens kompetensutveckling samt hur väl processnätverket har lyckats för er del. Ni kan också ha t.ex. en studerande med och göra studiearbete där studeranden utvärderar gruppens kompetensutveckling och använder blanketter eller intervjuar er under processens gång.

Lycka till med processnätverket, vi önskar er en givande resa!

Tema 1

Barn och unga som
medborgare

TEMA 1: BARN OCH UNGA SOM MEDBORGARE

Man behöver bli berörd av barnet, barn behöver behandlas som jämbördiga och man behöver visa samma finkänslighet mot barn som mot vuxna.

(Ellen Key, 1900)

Ellen Key har påbörjat arbetet att lyfta fram barnets perspektiv i samhället på 1800-talet. År 1900 skrev hon boken *Barnets århundrade* där hon lyfte fram barnet i centrum. Key såg ett värde i barnet i sig som en jämlik individ här och nu. En samhällsförändring där barnpolitiken fick fotfäste i politiken skedde på 1900-talet och de största framstegen gjordes i slutet av samma århundrade. På 1970-talet märkte man att barn som grupp behöver starkare skydd och FN påbörjade arbetet som resulterade i Barnkonventionen som har ratificerats av 196 länder. I Finland trädde konventionen i kraft år 1991 och därmed åtog sig Finland uppgiften att följa den. Barnkonventionens syfte är att trygga mänskliga rättigheter för barn med stöd av 54 artiklar. En av barnkonventionens grundpelare är delaktighet som beskrivs i konventionens artikel 12 så här:

Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

(Barnkonventionen artikel 12)

Barnets medborgerliga rätt till att ta del av frågor som berör en själv uttrycks i flera olika lagar som barnskyddslagen och socialvårdslagen. I Finlands grundlag beskrivs det på detta vis:

Barn skall bemötas som jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

(Finlands grundlag paragraf 6)

I både barnkonventionens artikel 12 och i Finlands grundlag paragraf 6 beskrivs att rätten till delaktighet berör alla barn. Delaktighet för barn och unga i frågor som berör dem själva är inget som en professionell kan välja att uppfylla eller låta bli att uppfylla t.ex. beroende på barnets ålder eller funktionsförmåga. Det är barnets medborgerliga rättighet och en skyldighet för oss vuxna speciellt i myndighetsutövande arbete att uppfylla.

Trots att vi har förbundit oss till barnens delaktighet för alla barn i och med barnkonventionen 1991 har den tätt sig svår att förverkliga i praktiken. Delaktighet kumuleras till vissa barn, medan de allra tystaste röster sällan hörs. Detta gäller t.ex. små barn samt barn med funktionshinder. FN kommittén har konstaterat brister i att höra barn i allra sköraste situationer även om de nordiska länderna kanske i stort kan ses fungera som föregångare i att uppfylla dessa rättigheter. Forskare har konstaterat att ett starkt fokus på familjen och familjepolitik har präglat att barnen som medborgare och aktörer inte fått tillräckligt med uppmärksamhet, eftersom fokus varit mera på föräldrar. Barnpolitik och barndomsforskning har förstärkt fokus på barn som enskilda aktörer som bär på rättigheter och som bildar relationer till individer inom och utanför familjen.

Vi vuxna har en viktig uppgift att trygga barnets medborgerliga rätt till delaktighet vid sidan av de andra medborgerliga rättigheterna. Detta har forskats i och utvecklats under de senaste åren mycket men mycket behöver ännu göras för att denna rätt uppfylls för alla barn även i praktiken.

Visste du att...

**Barns rätt till delaktighet försummas
speciellt för små barn och funktions-
hindrade barn. Även de har rätt att delta,
samt bli sedda och hörda!**

UPPGIFT 1

1. a) Läs ännu igenom artikeln 12 (Barnkonventionen) och paragrafen 6 (Finlands grundlag) i texten och diskutera: Vad betyder detta i praktiken i ditt arbete och för de barn och unga du möter? Fundera på konkreta exempel. Uppfylls rättigheterna för alla barn och unga i ditt arbete? Reflektera kring detta. Känns någonting svårt eller lätt? Vad, hur och varför?

b) Diskutera: Vad väcker detta synsätt om barnets medborgarskap för tankar hos dig – kan den bidra med nytta till barnet? Hur tar sig barnets medborgarskap i uttryck i den organisation du jobbar i? Hur uppfylls rätten till delaktighet för barn och unga i er organisation och i ditt jobb? Hur berör barnets medborgarskap dig som professionell?

2. a) Gå in på internetsidan nedan och studera vad som har publicerats om delaktighet:
<https://unicef.se/barnkonventionen> eller <https://www.lapsenoikeudet.fi/>
Dela erfarenheter och diskutera:
Hur beskrivs delaktighet på sidorna? Hur motiveras det?

b) Studera den lagstiftning som fungerar som ledstjärna i ditt arbete på www.fnlex.fi? Hur beskrivs delaktighet i lagstiftning?

3. Fundera på ditt eget arbete. Hur kan du bidra med kunskap om barns rättigheter och speciellt rätt till delaktighet i barns egna ärenden till barn och unga du möter? Välj de centralaste sakerna och skriv dem upp. Hur kan du beskriva dessa rättigheter till barn du möter t.ex. barn i olika åldrar, barn med olika färdigheter. Hurdana sätt att uttrycka sig behöver användas för att barn ska förstå. Ifall du upplever att barn eller unga i fråga inte kan anamma kunskapen, hur beskriver du då rättigheterna för en närstående?

Tema 2

Barn och unga som
aktörer

TEMA 2: BARN OCH UNGA SOM AKTÖRER

Se och hör mig och inte enbart det jag gjort.
(fritt översatt från Inkinen, 2018, 182)

Barn är individer som alla lever sitt eget liv på sitt eget sätt. Helt små barn visar tecken på sina egna personlighetsdrag som formas genom livet i växelverkan med omgivningen. Barndom är en värdefull period i individens livslopp. Det är den första tidsperioden en individ upplever. Det är också en sårbar tid då individen mest behöver trygghet och tillsyn av vuxna omkring en. En del individer behöver tillsyn av individer omkring en i olika grad genom hela livet. En otrygg livsperiod speciellt i barndomen kan lämna bestående spår i individen för resten av livet.

En universell barndom existerar inte, uppfattningen om barndomen är bunden till tid och plats. I modern barndomsforskning har barns aktörskap uppmärksammats. Barn uppfattas som individer här och nu, inte enbart barn som ska bli vuxna individer. Barn uppfattas ha värdefull kunskap om sig själv och sin omgivning. Redan spädbarn visar tecken på reaktion på omgivningen t.ex. med att vända blicken bort från någonting som uppfattas av barnet som obehagligt. Små barn har kunskap om sig själv som ingen annan kan ha. Den kunskapen kan kännas i kroppen och uttryckas i form av beteendemönster som ett barn skapar för att skydda sig själv.

Den moderna barndomsforskningens glasögon där barn och unga ses som aktiva aktörer i sitt eget liv som bär på viktig kunskap möjliggör delaktighet för barn och unga. Begreppet delaktighet innehåller en dimension av egen upplevelse, vilket professionella inte kan garantera någon. Det professionella kan göra är sitt bästa för att ta bort hinder och skapa omständigheter som möjliggör delaktighet för barn och unga. Det handlar om en jämlik förhållning till barnet där vuxna och professionella kan ställa sig på barnets nivå och lyssna vad barnet tänker eller känner i stunden. Det kräver att vuxna släpper sin makt i stunden och låter barnet göra initiativ och berätta vad som är mest aktuellt för barnet.

Barn behöver skyddas från sådant som kan vara skadligt för dem. Detta betyder inte att barn eller unga inte kan vara med och påverka i frågor som gäller dem själva, även om dessa frågor skulle vara svåra eller problematiska. Det kan stöda barnets aktörskap om vuxna lyssnar på vad barn eller unga har att säga, trots att vuxna kanske väljer att inte följa barnets önskemål.

För att delaktighet ska vara möjligt behöver vuxna ge utrymme för barnets aktörskap och visa respekt för barnet. Vuxna behöver ha ett intresse för individen dvs. barnet eller unga i fråga. Professionella behöver visa intresse för individens inre livsvärld, det som formar det som individen tycker om, värderar.

Visste du att...

Barn som använder funktionshindersservice skulle vilja att deras åsikter skulle tillfrågas i serviceprocesser (VamO-projektet).

Vuxnas attityder möjliggör eller förhindrar barnets aktörskap i serviceprocesser.

Vuxenstyrda arbetssätt förhindrar barnets delaktighet.

UPPGIFT 2

1. Diskutera tillsammans hur barnets aktörskap kommer i uttryck i ditt eller ert arbete? Är de arbetsmetoder du/ni använder barnvänliga eller vuxenstyrda? Finns det utrymme för barnen att påverka arbetssätten? Hur kunde du/ni som professionell stöda barnets aktörskap?
2. Beskriv en situation där barnets aktörskap förhindras. Beskriv sedan en situation där barnets aktörskap möjliggörs. Detta kan du/ni göra med att rita på papper, planera och skådespela eller om du har lego till förfogande bygga med hjälp av lego. Reflektera tillsammans uppgiften.
3. a) Fråga ett barn eller en ungdom efter ett möte hur hen upplever sig ha blivit hörd? Fråga ifall barnet/ungdomen i fråga har fått uttrycka de saker hen önskade. Fråga ifall det är någonting barnet eller ungdomen önskade du skulle ta i beaktande i dokumentationen?

b) Läs dokumentation du skrivit om barn. Hur kommer barnets aktörskap i uttryck? Vem skriver du dokumentationen till? Du kan även gå igenom med barnet eller ungdomen det du skrivit. Önskar hen att du skulle skriva på ett visst sätt om individen i fråga? Dokumentationen överlag kan diskuteras och reflekteras i grupp.

Tema 3

Känsla av
sammanhang

TEMA 3: KÄNSLA AV SAMMANHANG

En viktig dimension av delaktighet som kanske inte alltid får lika mycket utrymme i debatten, är vikten av känslan att förstå sin situation och det sammanhang man hamnat i. När vi frågar barn och unga själva lyfter de ofta fram hur viktigt det är att känna till sina egna rättigheter. Att känna till hur den egna serviceprocessen fungerar är en förutsättning för att kunna delta aktivt i den. Som vuxen är det viktigt att komma ihåg det här, och vara noga med att även förklara sådant som kanske upplevs som självklart eller vardagligt för en själv som professionell.

Sakkunnig i delaktighet (med fokus på barn och unga med funktionsnedsättning) Ann-Marie Stenhammar har i sitt arbete använt sig av konceptet KASAM för att förklara kunskap och förståelse som en del av delaktighet. KASAM är en svenskspråkig förkortning av ”känsla av sammanhang” som sociologen Aaron Antonovsky utvecklat. Känsla av sammanhang består av tre delar: begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. De här delarna beskrivs i rutan nedan, något modifierade för att passa in i ett barnperspektiv.

KASAM – känsla av sammanhang

Begriplighet

Jag förstår vad som kommer att hända. Världen utanför mig själv är strukturerad och därmed begriplig och förutsägbar. Detta skapar en känsla av trygghet också i mig själv. Om jag upplever situationen som obegriplig bidrar det till en känsla av otrygghet hos mig.

Hanterbarhet

Jag upplever min situation som hanterbar när jag har tillräckliga resurser att möta utmaningar på ett konstruktivt sätt. Med rätt stöd från en vuxen, kan jag bygga en uppfattning om mig själv som kapabel.

Meningsfullhet

Jag har en upplevelse av att jag är betydelsefull och därför är det också viktigt att hitta lösningar på de utmaningar som kan komma min väg. Att känna mig sedd, hörd och älskad hjälper mig bygga en känsla av meningsfullhet.

Tillräcklig information och kunskap hänger alltså direkt ihop med en upplevelse av hanterbarhet och en känsla av meningsfullhet. Sett ur detta perspektiv har alltså tillräcklig information en direkt och avgörande roll i ett delaktighetsfrämjande arbete. Professionella har en nyckelposition i att begripliggöra den aktuella kontexten för de barn och unga de möter i enlighet med barnets utvecklingsnivå.

Ett sätt att närma sig frågan om information och kunskap som professionell på ett konkret sätt kan vara att fundera över hur vi kommunicerar i ärenden som gäller barnen själva. Det finns många modeller och arbetsredskap som kan fungera som stöd för professionella att planera och utföra möten med barn och unga. Gemensamt för många av dem är att de skapar struktur och tydlighet i serviceprocessen. Ett professionellt bemötande inleds redan i och med det första kontaktagandet och fortsätter genom hela processen. Viktigt att ta i beaktande är alltså hur denna kontakt görs och upprätthålls. Vad händer innan, under och efter mötet?

I arbete med en del grupper kan det vara extra utmanande för den professionella att delaktiggöra barnet och delge information. Exempelvis i mötet med barn som saknar ett talat språk eller barn som är ganska små. Då är det extra viktigt att som professionell vara uppmärksam på att man ser och hör barnet och att barnet får kunskap och information i enlighet med sin egen utvecklingsnivå.

Visste du att...

Om barn inte förstår sammanhanget hen är i har barnet svårt eller omöjligt att vara delaktig.

UPPGIFT 3

1. Diskutera hur ni berättar till barn om vem ni är och det sammanhang barnet är i. När du träffar barnet eller unga i fråga vad och hur berättar du om mötet och din roll i mötet? Hur får barnet eller unga kunskap om processen som hen är i? Hurdan kunskap får barnet? Hur kan du som professionell se till att barnet förstår sammanhanget hen är i? Hur syns det här på organisationsnivå?
2. Skapa ett inbjudningskort till ett möte. Kortet ska vara riktat till barn och/eller unga. Närma dig uppgiften utgående från dina egna arbetsuppgifter. Vilken information bör framgå och vad kan vara nyttigt för barnet eller den unga att veta? Behöver barnet eller den unga själva förbereda sig på något sätt, får man ta med en kompis? Vad kan barnet förvänta sig under mötet? Var uppmärksam på hur du använder yrkesrelaterade begrepp och hur du formulerar texten. Klipp, klistra och limma, var kreativ! Ett hurudant inbjudningskort kunde tilltala barn du möter i ditt arbete?
3. a) Gå igenom era broschyrer och internetsidor om servicen. Får barn och unga kunskap om servicen? Hurdant i så fall? Hur kan barnen veta om servicen och hur man kan få stöd? Kan ett barn eller en ungdom vara själv i kontakt med er? Fundera på vilka möjligheter digitala lösningar kunde bidra med till barns och ungas delaktighet i ditt arbete.
b) Fråga ett barn eller en ungdom du träffar vad hen förstår om sammanhanget? "Vet du varför du är här? Vet du vad det här är för plats och vad jag gör?"

Tema 4

Relationer, makt
och positioner

TEMA 4: RELATIONER, MAKT OCH POSITIONER

Delaktighet möjliggörs i relationer mellan barn och vuxna. Vuxna kan använda makt i relationen på ett sätt som möjliggör positioner för barn som delaktiga, aktiva aktörer eller alternativt som passiva mottagare av åtgärder. I relationer där vuxna delar makt med barn på ett tryggt sätt som samtidigt skyddar barnet kan delaktighetsfrön gro och individen kan få vara huvudperson i sitt eget liv. I detta kapitel beskrivs relationer, makt och positioner med en tolkning av subjektpositionsmodellen skapad av Elina Pekkarinen (2010).

Individens liv kan beskrivas som en livsberättelse. Individen, i detta fall barnet eller den unga, är huvudkaraktären i sin egen livsberättelse. Berättelsen spelas i en särskild historisk tidsperiod där de existerande kulturer, lagstiftning, samhällsnormer, samhällets olika institutioner påverkar hur individens livsberättelse formas.

I dessa strukturer eller institutioner formas yttre gränser för individen som påverkar livsberättelsen. Delaktighet för individen kan uteslutas i strukturer på grund av yttre orsaker så som ålder, kön eller socioekonomisk status. Detta bildar yttre handlingsförutsättningar till huvudkaraktären som präglar berättelsen och bildar dess yttre ramar.

Berättelsen präglas även av huvudpersonens inre handlingsförutsättningar där individens personlighet och identitet bildas av temperament, emotioner och attityder, kognitiva förmågor som styr individens möjligheter för handling och tolkning av omgivningen. Dessa bildar individens inre gränser. Individen kan t.ex. ha begränsningar i förutsättningar att beskriva sina tankar och känslor i ord.

Livsberättelsen formas i växelverkan med den sociala omgivningen. Den skapas i relationer till individer omkring en som ingår i olika gemenskaper, såsom familj, dagvård, skola, arbete och hobbyer. Dessa gemenskaper och individer i dem bildar yttre reaktioner på individen. Dessa reaktioner kan bilda handlingsmönster eller förhållningssätt som påverkar huvudkaraktären och hur berättelsen formas. Reaktionerna kan möjliggöra eller förhindra delaktighet för individen. Delaktighet är omöjligt att nå ifall individen inte är medveten om reaktioner som förhindrar deltagande för individen. Ett barn kan t.ex. vara med på en träff på socialbyrån, men om man arbetar vuxenstyrt och inte skapar en personlig kontakt med barnet är delaktighet för barnet svårt att uppnå.

Hur individer, t.ex. socialarbetare, hälsovårdare, lärare eller föräldrar reagerar på individen dvs. barnet eller unga i fråga kan förstärka positivt individens definiering av sin identitet och sina kompetenser. Detta kan bilda en position för huvudkaraktären där hen kan vara aktör i sitt liv och aktivt medverka själv hur den egna livsberättelsen skrivs.

Berättelsen och huvudpersonen kan utvecklas på ett annat sätt ifall de yttre reaktionerna av individer och gemenskap omkring en inte stämmer överens med huvudkaraktärens uppfattning om sina egen kompetenser och sin identitet och ifall individen i fråga inte har kapacitet att motstå eller ignorera dessa reaktioner. Ifall livsberättelsens huvudkaraktär är ett litet barn kan det hända att vuxna försöker skapa relation till barnet vuxenstyrt och då kan barnet inte delta enligt sin förmåga och barnet lär sig att bli passiv. Samma händer ifall vuxna väljer att inte träffa dessa barn på grund av att man tänker att ett litet barn inte kan vara delaktigt. Detta formar en passiv position för barnet, där barnet inte kan påverka hur livsberättelsens kapitel formas. Alternativt kan huvudkaraktären vara en ungdom som hamnat i en negativ eller destruktiv handlingskedja där vuxna enbart reagerar på den ungas handling utan att försöka skapa dialog och förstå varifrån ungas sätt att handla härstammar. Då kan huvudkaraktärens inre definition av sin situation och position leda till att det negativa handlingsmönstret fortgår och fördjupar sig då kan karaktären positioneras om ”svår” eller ”hopplös”.

Professionella kan representera institutioner, men det är individer som barn och unga bildar relationer med. Varje ny relation kan bilda en ny sida eller ett nytt stycke i barnets bok. Varje professionell har en chans att påverka barnets berättelse med sina egna reaktioner till barnet. Barn ser, hör och känner mer än vi vuxna ofta tror. Våra gester, miner, röster signalerar trygghet eller hot för barnet. Om vi vill stärka barnets delaktighet behöver vi ha insyn i vem barnet är. Vuxna behöver vara medvetna om sin maktposition och skapa möjlighet för inflytande för barnet. Eftersom varje barn är olika, behöver vuxna använda sina känslspröt för att kunna skapa förtroende för just det barnet i fråga. Vem är detta barn och vad behöver hen just nu och i framtiden? Hur ser barnets livsberättelse hittills ut? Förtroende skapas i relationen mellan individer. Ibland är det lätt att skapa förtroende och ibland är det mer utmanande och kräver tid. Relationer behöver element där man kan bara vara, utan att alltid måste göra eller representera något som man gjort.

Visste du att...

Det finns stöd och verktyg för att individer som uttrycker sig non verbalt kan bli hörda (VamO-hanke, papunet).

Professionella upplever ofta arbetet som mer givande då de arbetar delaktighetsfrämjande med barn och unga.

Lek är ett bra sätt att bemöta barnet och leva sig in i barnets inre livsvärld. Även professionella kan använda lek som metod att skapa relationer!

UPPGIFT 4

1. a) Hurdana relationer har du möjlighet att bilda med barn och unga i din arbetsuppgift? Har du möjlighet att skapa förtroendefulla relationer? Hur? Kan du påverka detta?
b) Hurdan maktposition har du som professionell eller vuxen? Kan vuxna eller speciellt professionella dela makt med barn? I vilka frågor i så fall och hur kan du dela makt mer barnen? Kan maktpositionen användas på ett sätt som skadar barn eller skapar trygghet för barn? Beskriv hur du tänker.
2. Hur börjar du skapa relationer till barn eller unga du aldrig träffat? Beskriv ett första möte. Om du vill kan du beskriva en situation där allting går fel och en situation där du lyckas. Detta kan göras med att rita, skådespela eller bygga med lego.
3. a) Rita en nätverkskarta för ett barn. Med vem alla bildar barnet relationer till? Fundera på barnets relationer och positioner. Hur kan barnets aktörskap stödjas i dessa relationer? Hurdana positioner bildas för barnet? Vilka av dessa individer bildar du relation till som professionell? Vilka positioner kan du påverka? Hur? Du kan också rita nätverkskartan tillsammans med barnet eller den unga och diskutera positioner.
b) Bekanta dig med subjektpositionsmodellen som Elina Pekkarinen (2010) har skapat i sin doktorsavhandling (se litteraturlistan, svensk översättning av terminologi i Fagerström (2016)). Testa modellen med någon servicebrukare. Du får gärna göra det tillsammans med t.ex. en ungdom. Hur upplever ungdomen sin position serviceprocessen?
c) Bekanta dig med Johanna Björkenheims avhandling "Towards biographical agency in health social work" (2018, se litteraturlistan) och utför en biografisk intervju med barnet/den unga/eller en förälder: "Vad vill du berätta om ditt liv idag?"

Tema 5

Verksamhetskultur

TEMA 5: VERKSAMHETSKULTUR

Även om det är i själva bemötandet den professionella skapar delaktighet tillsammans med barnet eller den unga, är det omöjligt att tala om delaktighet utan att fundera över strukturella villkor för delaktighet. Det är viktigt att man i samhällsstrukturen och organisationen strävar efter att skapa förutsättningar så att den professionella kan arbeta på ett delaktighetsfrämjande sätt. Otillräckliga möjligheter kan omvandlas till hinder för ett delaktighetsfrämjande arbete, exempelvis om den professionella lider av konstant tidsbrist. Det är därför relevant att man på samhälls- och organisationsnivå investerar tid och resurser i att arbeta delaktighetsfrämjande för att arbetet ska kunna ge goda och bestående resultat.

Förutom strukturella förutsättningar bör man också tala om en delaktighetsfrämjande arbetskultur. I praktiken betyder det exempelvis att man tar sig tid att diskutera delaktighet på arbetsplatsen och att det finns utrymme att reflektera över enskilda frågeställningar som de professionella möter. Det handlar även om att skapa sådana förfaranden och erbjuda arbetsredskap för de professionella. I en delaktighetsfrämjande verksamhetskultur förutsätts det därmed även att den professionella arbetar på ett delaktiggörande sätt för barn och unga. Delaktighet är i en sådan kultur ett självklart element av verksamheten. Det kan inte nog betonas, att en sådan verksamhetskultur inte är möjlig att uppnå utan beaktandet av ett barnperspektiv. Det är inte heller bara de professionella som behöver anamma ett barnperspektiv. Även föräldrar och andra vuxna behöver involveras. En delaktighetsfrämjande verksamhetskultur involverar barn och unga i sina egna serviceprocesser, men även i utvecklingen av verksamheten och i planeringen av åtgärder. Detta är lättare sagt än gjort. I praktiken stöter man så väl på gräsrotsnivå som på organisations- och samhällsnivå ofta på utmaningar. Som enskild professionell kan det kännas överväldigande. Det är ändå viktigt att komma ihåg båda sidorna av myntet. Professionella behöver tillräckliga förutsättningar för att arbeta delaktighetsfrämjande, men det är inte tillräckligt såvida barn inte bemöts i praktiken. Nätverksarbetet kan vara ett sätt att skapa en plattform för att diskutera dessa saker. Fundera hur ni diskuterar delaktighet i det egna teamet, eller bjud in någon från ledningen att delta under en nätverksträff.

Inom LAPE-programmet har en central målsättning varit att arbeta för en utveckling av verksamhetskulturen. Denna målsättning innefattar även utvecklingen av barns- och ungas delaktighet som en central princip. Ett sätt man har använt för att arbeta mot en förändrad verksamhetskultur är utförandet av barnkonsekvensanalyser.

Barnkonsekvensanalys innebär utförandet av en förhandsbedömning av de effekter ett beslut eller en åtgärd har för barn eller som en utvärdering av en redan implementerad åtgärd. Genom att göra en barnkonsekvensanalys kan man alltså förutse om barns och ungas rättigheter uppfylls efter implementeringen av beslutet. Barnkonsekvensanalysens syfte är att på ett mera ändamålsenligt och helhetsmässigt sätt kunna tillgodose barns rättigheter och därigenom öka barns, hälsa, välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Barnkonsekvensanalys kan utföras av en kommun, ett landskap eller en organisation. Barnkonsekvensanalys är i första hand alltså ett redskap för att uppfylla barns rätt. I andra hand kan barnkonsekvensanalys hjälpa oss att sätta fingret på strukturella utmaningar och utvärdera redan existerande system.

Visste du att...

Barn och unga kan tas med i processer där verksamhet utvecklas som jämlika aktörer och sakkunniga.

kolla t.ex. Osallisuuden aika,
VamO-projektet.

UPPGIFT 5

1. a) Hurdan är verksamhetskulturen gällande delaktighet eller utveckling av delaktighetsfrämjande arbete:

- i er arbetsgrupp
- i organisationen som helhet

Finns det några motstridigheter? Hur kunde verksamhetskulturen ännu bättre stöda barnets delaktighet för alla barn?

- b) Diskutera barns och ungas delaktighet i utveckling av arbetsprocesser.

Deltar barn och unga i utveckling av verksamheten? Hur skulle de kunna delta och vad kunde nyttan vara av barn och ungas insats?

2. Läs igenom er strategi, hur beskrivs delaktighet för servicebrukare i strategin. Diskutera eller reflektera hurdan tyngd delaktighet ges och hur det konkretiseras i er verksamhetskultur och speciellt för barn och unga.

3. a) Gör individuellt eller tillsammans men en kollega eller som arbetsgrupp en utvecklingsuppgift med valbart tema om delaktighet (bilaga 3).

b) Bekanta dig med Osallisuuden aika, VamO-hanke eller någon annan verksamhet där erfarenhetsexperters kunskap används i utvecklandet av service. Vilka tankar väcker detta och hur kunde barn och unga frågas om verksamheten som du eller ni representerar?

SLUTORD

Tack för ditt intresse för handboken för delaktighetsfrämjande processnätverk i arbetet med barn och unga. Vi hoppas att du som läsare har kunnat dra nytta av handboken individuellt och som en del av ett nätverk. Handbokens teman har gett olika perspektiv på delaktighet. Vi har valt att betona barn och unga som medborgare och aktörer, känsla av sammanhang, relationer, makt och positioner samt verksamhetskultur. Dessa teman bildar centrala dimensioner av delaktighet för servicebrukare oberoende om det handlar om barn, unga eller vuxna. En del perspektiv och teman är säkert bekanta för dig. Vi hoppas dock att du har fått några nya tankar eller idéer eller att du har processerat vidare vissa aspekter. Det viktigaste med boken är en reflektiv process där du har kunnat reflektera dina egna tankeprocesser samt det egna sättet att arbeta med barn och unga. Djupet till handboken kommer från en gemensam reflektiv process som i bästa fall stöder delaktighetsfrämjande arbete och arbetskultur i den arbetsuppgift och organisation du representerar. I bästa fall har ni tillsammans bidragit till en delaktighetsfrämjande arbetskultur!

Vår målsättning med denna bok har varit att främja delaktighet för barn och unga med hjälp av en reflektiv praxis och kompetensutvecklande nätverksprocess. Vi vet att delaktighet inte uppfylls för alla barn och unga. Vi vet också att delaktighet kräver tillräckligt handlingsutrymme för den professionella. Individens positioner bildas av komplexa system både i strukturer och i samspel mellan individer. Samtidigt vet vi att delaktighet främjas av små saker, gester, kroppshållning, det att vuxna riktar sin blick mot barnet och visar att jag ser och hör dig och respekterar dig och den du är. Det mest avgörande är attityden.

Delaktighetsfrämjande arbetsprocesser kräver också mod. Vi hoppas att du fått mod att testa någonting nytt, att du har fått mod att stanna upp och tänka om, samt vid behov har fått mod att förändra ditt sätt att tänka. Vi hoppas att du ställer allt mer öppna frågor till barn och unga som "vad tänker du? vad önskar du? vad vill du berätta för mig om dig själv och ditt liv just nu? vad behöver du veta mera för att kunna bilda din åsikt? kan jag göra någonting annorlunda för att du ska kunna vara delaktig?".

Vi hoppas att du kan ännu mera njuta av att jobba med barn och unga!

LITTERATUR

Antonovsky, Aaron (1979). *Health, Stress and Coping*. Jossey-Bass, San Fransisco.

Björkenheim, Johanna (2018). *Towards biographical agency in health social work (Mathilda Wrede-institutets forskningsserie 6/2018)*. Doktorsavhandling.

Eydal, Gudny Björk & Satka, Mirja (2006). *Social work and Nordic welfare policies for children—present challenges in the light of the past*. *European Journal of Social Work* 9(3), 305-322.

Fagerström, Ilona (2016). *Sofia älskar musik – barns och ungas möjligheter till delaktighet i serviceplaneringen inom handikappservice*. Pro gradu avhandling i socialt arbete, Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors Universitet

Hotari, Kaisa-Elina, Oranen Mikko & Pösö Tarja (2009). *Lapset lastensuojelun osallisina*. I verket Bardy, Marjatta (toim) *Lastensuojelun ytimessä*. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki*. 117–132.

Hyvönen, Ulf, Alexanderson, Karin (2014). *Barnen vill- vågar vi? Barns och ungdomars brukarmedverkan i den sociala barnvården*. Stiftelsen Allmänna barnhuset, Stockholm.

Kiili, Johanna (2006). *Lasten osallistumisen voimavarat*. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta. Jyväskylä : University Printing House

Klemets, Mikaela (2018). *Processnätverk för socialarbetare som möter barn i sitt arbete*. En praktikforskning gällande barn och delaktighet ur socialarbetarens synvinkel. *Praktikforskning i socialt arbete*, Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors Universitet

Kääriäinen, Aino (2006). *Lapset sosiaalityön asiakasdokumenteissa*. I verket *Lapset ja sosiaalityö*. Kohtauksia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Juva: WS Bookwell Oy.

Lunabba, Harry (2013). *När vuxna möter pojkar I skolan – insyn, inflytande och sociala relationer*. Helsingfors: Mathilda Wrede-institutets forskningsserie 1/2013.

Olli, Johanna, Vehkakoski Tanja & Salanterä Sanna (2012). *Facilitating and hindering factors in the realization of disabled children´s agency in institutional contexts: literature review*. *Disability & Society* Vol.27, No 6, 793-807.

Pekkarinen, Elina (2012) *Positiomalli rakenteellisen sosiaalityön tukena*. I verket Pohjola, Anneli; Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (red.) *Rakenteellinen sosiaalityö*. *Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. Kuopio: UNIpress.

Pekkarinen, Elina (2010). *Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu*. Viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä. Helsinki: Yliopistopaino.

Peltola, Marja & Moisio, Jenny (2017). *Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentällä*. *Katsaus Lasten ja nuorten palvelukokemuksista koskevaan tietoon*. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Unigrafia.

Percy-Smith, Barry & Thomas, Nigel (2010). *A handbook of children and young people's participation: Perspectives from theory and practice*. London: Routledge.

Petreljus, Päivi & Eriksson, Pia (red.) (2018). *Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa*. THL, intitutet för hälsa och välfärd, Työpaperi 32/2018.

THL, Institutet för hälsa och välfärd (2016). *Lapsen osallisuus, Lastensuojelun Käsikirja*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus#otsikko5> (Hämtad 10.9.2018).

THL, Institutet för hälsa och välfärd. *Lapsivaikutusten arviointi*. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen_tueksi/miten_arvioida/lapsivaikutusten_arviointi (Hämtad 4.12.2018)

Social- och hälsovårdsministeriet (2016). *Program för utveckling av barn- och familjetjänster, projektplan 8.3.2016*. http://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_FINAL_080316_SV.pdf-f/28fd4c38-a638-4017-b6be-bb121c44886a/Hankesuunnitelma_FINAL_080316_SV.pdf.pdf (Hämtad 27.3.2018).

Shier, Harry (2001). *Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. A New Model for Enhancing Children's Participation in Decision-making, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child*. *Children & Society*. Volume 15, pp. 107-117.

Sinclair, Ruth (2004). *Participation in Practice: Making it Meaningful, Effective and Sustainable*. *Children & Society*, vol. 18. sid. 106-118.

Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi i en förändrad värld*. Malmö: Prinfi/team Offset & Media.

Stenhammar, Ann-Marie (2010). *Lyssna på mig! Barn och ungdomar med funktionsnedsättningar vill vara delaktiga i möten med samhällets stödsystem. En systematisk kunskapsöversikt*. Högskolan i Halmstad.

Ruuska, Tupu, Itkonen-Ratilainen, Mari, Harju-Kivinen, Raija & Honkanen, Kati (2018). *Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Tarkastelussa lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä ja esimerkkejä lapsivaikutusten arvioinneista. Lapsi- ja perhe palveluiden muutosohjelma*. (10/2018).

Östman, Nina, Fagerström, Ilona, Balk, Maria & Salovaara, Veronica (2018). *Nätverksarbete som metod för professionellas kompetensutveckling gällande delaktighet i barnskyddet. I verket Petreljus, Päivi & Eriksson, Pia (red.) Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa*. THL, intitutet för hälsa och välfärd, Työpaperi 32/2018.

ARBETSREDSKAP OCH ANNAT NYTTIGT

Barnrättsorganisationen Maskrosbarn: <http://www.maskrosbarn.org>

Detektiv Maxida grävling's arbetsbok för barn om barnskyddet (Pesäpuu)

<https://verkkokauppa.pesapuu.fi/product/157/detektiv-maxida-gravlings-arbetsbok-for-barn-om-barnskyddet>

Lapsiasia: <http://www.lapsiasia.fi/sv/>

Lapsinäkökulma blogg: <https://lapsinakokulma.wordpress.com/>

LAVA. Lapsivaikutusten arviointi. (Social- och hälsovårdsministeriet, Undervisnings- och kulturministeriet & THL, institutet för hälsa och välfärd): http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136377/PP_LAVA_prosessikuvaus_vih_r_lape_ilme.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Min utredning (Upplands-Bro):

<https://www.upplands-bro.se/stod--omsorg/barn-ungdom-och-familj/barn-och-ungdomar/min-utredning.html>

Oprat: <http://www.anhoriga.se/oprat/>

Osallisuuden aika ry.: <https://osallisuudenaika.fi>

Papunet: <http://papunet.net>

Pesäpuu r.y.: <https://pesapuu.fi/toiminta/lapset-ja-nuoret-kehittajina/>

Rädda barnen, Arjesta voimaa:

<https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/kehittamistoiminta/arjesta-voimaa/>

Salapoliisitoiminnan opas aikuisille (Pesäpuu)

<https://verkkokauppa.pesapuu.fi/product/15/salapoliisitoiminnan-opas-aikuisille>

Unicef: <https://unicef.se/barnkonventionen> eller <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

VamO-projektet: <https://www.ulapland.fi/FI/Kotisivut/VamO-hanke>

VamO-projekt material: <https://www.innokyla.fi/web/tyotila3989514/materiaalit>

BILAGA 1

Formulär för själv- och nätverksutvärdering

(Fylls i första träffen i nätverket. Deltagarna får själva jämföra sina svar)

Hur väl tycker du man stöder barns och ungas delaktighet i den organisation där du arbetar?

Inte alls/mycket lite Mycket bra

1   2   3   4   5

På min arbetsplats lyssnar man till barn och unga...

Inte alls/mycket lite Alltid

1   2   3   4   5

På min arbetsplats får barn och unga uttrycka sina åsikter och synpunkter

Inte alls/mycket lite Alltid

1   2   3   4   5

På min arbetsplats beaktas det barn och unga säger och de involveras i beslutsfattande processer

Inte alls/Mycket lite Alltid

1   2   3   4   5

Diskuteras det på din arbetsplats kring barn och ungas delaktighet?

Inte alls/Mycket lite Alltid

1   2   3   4   5

Jag funderar själv på frågor som gäller barns och ungas delaktighet i mitt arbete?

Inte alls/Mycket lite Alltid

1   2   3   4   5

Jag upplever att det finns utmaningar/hinder (tidsrelaterade, strukturmässigt o.s.v.) som gör att jag inte kan beakta barns och ungas delaktighet i den mån jag skulle vilja i mitt eget arbete

Inte alls/mycket lite

Stora utmaningar

1   2   3   4   5

Vilka välfungerande metoder/sätt/knep använder du dig själv av för att göra barn och unga delaktiga i det arbete du utför?

Vilka är dina förväntningar på nätverket?

Vad vill du lära dig mera om?

Övriga tankar eller kommentarer:

BILAGA 2

Utvärdering av delaktighetsnätverket

Hur givande har varje enskild träff varit?

(Skala: 1= inte alls givande, 5= mycket givande)

Tema 1: Barn och unga som medborgare

Vi gjorde detta under träffen: _____

1   2   3   4   5   Deltog inte

Tema 2: Barn och unga som aktörer

Vi gjorde detta under träffen: _____

1   2   3   4   5   Deltog inte

Tema 3: Känsla av sammanhang

Vi gjorde detta under träffen: _____

1   2   3   4   5   Deltog inte

Tema 4: Relationer

Vi gjorde detta under träffen: _____

1   2   3   4   5   Deltog inte

Tema 5: Verksamhetskultur

Vi gjorde detta under träffen: _____

1   2   3   4   5   Deltog inte

Vad tyckte du om följande delar/områden?

(Skala: 1= inte alls bra, 5= mycket bra)

Innehåll (teman& teorier)	1	2	3	4	5
Övningar	1	2	3	4	5
Hemuppgifter	1	2	3	4	5
Diskussioner	1	2	3	4	5
Stämningen i gruppen	1	2	3	4	5
Servering	1	2	3	4	5
Information	1	2	3	4	5
Helheten	1	2	3	4	5
Mötesutrymme	1	2	3	4	5

Övriga kommentarer om vad du tyckte att var bra/mindre bra:

Hur har ditt förhållningssätt till delaktighet förändrats under processen?

Har du fått tillräckliga kunskaper för att öka delaktighet bland barn och unga i ditt eget arbete? Något du hade önskat mera av eller mindre av?

Kommer du att tillämpa det du lärt dig? Hur eller varför inte?

Tack för ditt deltagande!

BILAGA 3

Planering av utvecklingsuppgift

<p>Idé och målsättning Beskrivning av utvecklingsidé och önskat slutresultat</p>	<p>Plan för genomförande Hur går jag tillväga? Konkretisera steg 1, 2, 3 o.s.v.. Vem behöver jag kontakta/involvera i projektet?</p>
<p>Tidtabell Hur mycket tid behöver jag reservera? Konkretisera tid per steg 1, 2, 3 o.s.v...</p>	<p>Utvärdering Hur kan jag få reda på om jag nått mina målsättningar? Nådde jag mina målsättningar? Varför/varför inte?</p>

Helsingfors

Program för
utveckling av
barn- och
familjetjänster

REGERINGENS
SPETSprojekt

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret
inom det sociala området